

»Karpatenflecken« – nova predstava režiserke Mire Stadler

»Se priznavate k nemštvu?« To vprašanje je bilo slišati v nedeljo, 7. maja 2023, kar trikrat v Vestibülu Burgtheatra na premierni predstavi režiserke Mire Stadler. Vprašanje stavijo babici, njeni hčerki in vnukinji ob imigraciji in vsaka ima različne občutke in odgovore nanj.

Dunaj Igra »Karpatenflecken« avtorja Thomasa Perleta postavlja v središče tri generacije. Toda zgodba obsega obdobje od 18. stoletja do leta 2023. V 18. stoletju »vabi« Maria Theresia in kolonisti iz Tirolske ter s Salzburškega se odpravijo na pot. Naselijo se v romunskih Waldkarpatih. Vas, v kateri se vse tri protagoniste rodijo, je majhna in ljudje ostanejo med seboj. Hočejo ohraniti nemški jezik, pesmi, šege in navade. So »teitsch« ljudstvo. Babica (odlična Elisabeth Augustin), ki se že s komaj dvajsetimi leti počuti kot stara ženska, doživi kraljevske čase Romunije, prihod madžarskih žandarjev ter njihove poskuse pomadžarjenja, drugo svetovno vojno. Judovsko populacijo nacisti deportirajo v koncentracijska taborišča, nato pa aretirajo tudi nekaj pripadnikov nemške manjšine iz Waldkarpatov. Razlog? – Njihov jezik, zipseriščina, ki je mešanica stare avstrijsčine, romunščine, madžarščine in jidiš. Zaradi jezika so jih imeli za Jude. Zaradi nemškega porekla pa jih nacisti v igri spet pustijo oditi. Po poroki se vseli v prazno hišo (vaščani ne govorijo o tem, zakaj so hiše prazne). Hčerka (Stefanie Dvorak) je rojena v ljudski republiki Romuniji in se ima za Romunko. Do konca življenja bo navezana na spomine na domačijo, na

Mira Stadler

romunsko televizijo in nostalgijo. Vnukinja je rojena tik pred razpadom socialistične republike Romunije. Ko pade železna zavesa, se družina v upanju na boljše življenje odpravi na zahod proti Nemčiji. »Se priznavate k nemštvu?« Toda tudi na zahodu ni enostavno. Očetovo diplomo so sicer priznali, zdaj hodi na delo in sortira kartone, ženske čistijo. V vnukinji vidijo in slišijo drugi otroci vzhodni blok – njene karpatske madeže. V letu 2023 sedijo babica, babičina sestra in vnukinja skupaj za mizo in pijejo kavo (beri: žganje). Ko se sestra prizna za Madžarko, se za babico podre svet. Vse delo za ohranitev manjšinskega jezika in porekla za nič. Sestra izjavi, da so obkoljeni, da jih le Orban še ščiti. V tem se stari ženski strinjata – tujcev in tujk nočeta. Vnukinja udari s pestjo po mizi: »Saj sta tudi vedve bili na begu!« Stari ženski sta spet istega mnenja: »To je bilo nekaj drugega.«

»Karpatenflecken« je zgodba, polna sivih odtenkov. Jezgodba o vojni, migraciji, pripadnosti, sokrivdi, družinski ljubezni. Igra pokaže, da doživeta represija ne varuje pred sovraštvom proti drugim manjšinam. Pokaže razvoj manjšine preko generacij ter pomen skupnega jezika. Navsezadnje se namreč celotna igra suče okoli zvenječega, lesketajočega se, eksperimentalnega, potujočega jezika.

Miri Stadler uspe stkati spominski plašč iz raznih načinov slikovnega in ustnega pripovedovanja. Uporablja slike, ki jih projicira z diaprojektorjem na

Utrinek iz igre Karpatenflecken

FOTO: MARCELA RUIZ CRUZ

steno. Zvok projektorja, kadar menja slike, spominja na udarec ure. Čas mineva s trganjem koledarskih lističev in vedno spet se pokaže novo leto.

Stadlerjevi uspe z – na prvi pogled – minimalistično scensko sliko ustvariti nešteto novih situacij. Odpirajo se

strani in tla odra. Luč, ki posije skozi paravane, pa spremeni atmosfero v intimnost – kot da bi nekdo pod odejo vklopil svetilko.

Igro »Karpatenflecken« si lahko ogledate maja in junija v Vestibülu v dunajskem Burgtheatru.

Ana Grilc